

Stichting Hart voor Meijndel

Hartvoormeijndel@gmail.com

Gedeputeerde Staten Provincie Zuid-Holland

Betreft: zorgen over PFAS vervuiling in Natura 2000 Meijndel & Berkheide

18 september 2024

Geacht college,

Als Stichting Hart voor Meijndel zetten wij ons in voor de bescherming van Natura 2000 gebied Meijndel & Berkheide, waar drinkwaterbedrijf Dunea de duinen intensief inzet voor de waterzuivering van rivierwater uit de Maas. Wij maken ons zorgen over de effecten van de PFAS-vervuiling in de duinen. Wij hebben hierover een aantal vragen die verderop aan de orde komen.

De laatste jaren wordt er steeds meer bekend over de schadelijkheid van PFAS (Per- en polyfluoralkylstoffen). De gezondheidkundige grenswaarde voor PFAS in drinkwater is aanpast naar 4,4 ng/L naar aanleiding van uitgebreid onderzoek in opdracht van de Europese Commissie¹. Bij de beantwoording van statenvragen² blijkt dat u de steeds grotere zorgen deelt over de toenemende aanwezigheid van PFAS en andere Zeer Zorgwekkende Stoffen ("ZZS") in o.a. rivierwater van de Maas en de effecten hiervan op de kwaliteit van ons drinkwater. U onderkent deze problematiek ook. Wij zijn ons bewust dat u zich samen met de drinkwaterbedrijven en lokale overheden hard maakt voor een Europees verbod op het gebruik van PFAS en zich inzet voor een betere handhaving en strenger vergunningen en lozingsbeleid. De realiteit houdt echter in dat er in Nederland reeds een wijdverbreide PFAS vervuiling aanwezig is.

Drinkwater steeds meer vervuild met PFAS: hoogste PFAS waarden in oppervlaktewinningen uit rivierwater

Al in 2011 stelden onderzoekers van KWR, Universiteit van Amsterdam en Waternet vast dat PFAS aanwezig is in het Nederlandse drinkwater³. Ook het RIVM publiceerde in 2022 een onderzoek over PFAS in het

¹ Outcome of a public consultation on the draft risk assessment of perfluoroalkyl substances in food (EFSA), 17 september 2020

² Beantwoording Statenvragen 4048 Volt SP D66 PvdA JA21 50PLUS - PFAS in drinkwater

³ Concentraties en gedrag van geperfluorideerde verbindingen in het drinkwaterproductieproces, Eschauzier, Scholte-Veenendaal, de Voogt (2011)

Nederlandse drinkwater⁴. In het bijzonder bij winningen in Zuid-Holland met als bron rivierwater (oppervlaktewinningen) is geconstateerd dat de PFAS-waarden te hoog zijn⁵. Hoe dichter er gewonnen wordt bij het oppervlakte, hoe hoger de PFAS concentraties die gemeten worden.

Uit onderzoek van o.a. Rijkswaterstaat blijkt dat hoge waarden PFAS aanwezig zijn in rivierwater van de Maas⁶ en bij het inlaatpunt Bernse Veer. PFAS-waarden in de Maas nemen in Nederland met circa 50% toe⁷. Verder constateren wij dat steeds meer bekend wordt over het gebrek aan daadkrachtige handhaving op PFAS en andere toxische lozingen⁸.

Seaspray vanuit zee zorgt voor extra PFAS in de duinen

Daarnaast is uit recent onderzoek van Vlaamse onderzoekers gebleken dat zeeschuim en de duinrand PFAS concentraties bevatten. Vervolgens is er in Nederland onderzoek verricht door het RIVM en geconstateerd dat door “global sea spray” de PFAS waarden in de Nederlandse duinen toenemen⁹. Relevante metingen zijn uitgevoerd in o.a. Scheveningen: hoogst gemeten waarde in zeeschuim PFOA 53 + PFOS 58 (25-04-2023) en Katwijk: in zeeschuim PFOA 13 + PFOS 26 (25-04-2023).

Ook in vervolgonderzoek van de Provincie Noord-Holland wordt bevestigd dat door deze sea spray werking verhoogde PFAS-concentraties worden gemeten in de duinen. Volgens Waternet gaat het in Noord-Holland om een gemiddelde PFAS toename van 30% tijdens de zuiveringsfase in de duinen. Dunea geeft zelf ook aan dat “het duininfiltraat meer PFAS bevat dan het rivierwater dat we infiltreren”¹⁰.

Duinen worden gebruikt als filter, waardoor vervuiling achterblijft in de natuur

De werkwijze om te komen tot drinkwater in Natura 2000 gebied Meijndel & Berkheide houdt sinds tientallen jaren in dat er gezeefd rivierwater in de duinen wordt ingelaten, waarbij duinpannen als infiltratieplas worden gebruikt en de ondergrond daarvan als filter om water te zuiveren. Dit heeft tot gevolg dat de bodem van deze infiltratieplassen vervuild raakt. In het verleden zijn er saneringswerkzaamheden in de infiltratieplassen uitgevoerd om vervuild slib te verwijderen en oevers aan te passen. De kwaliteit van het drinkwater was toentertijd ondermaats en voldeed niet aan provinciale regelgeving¹¹. Inmiddels past Dunea meer zuiveringen in het proces toe. Tegelijkertijd raakt het rivierwater ook meer vervuild met wat terecht ‘forever chemicals’ worden genoemd.

In 1995 heeft u met de voorganger van Dunea een convenant getekend om oppervlakte-winningen in de duinen te verminderen ten gunste van de natuur¹². Er is toen (via een MER procedure) gestart met de aanleg van dieptewinningen. Het percentage dieptewinningen is tot op heden beperkt. Op dit moment wordt 71,9 Mm3 jaar in Meijndel en 32,1 Mm3 jaar via oppervlaktewinningen gewonnen en slechts 4,0 Mm3 via dieptewinningen in Meijndel en 7,1 Mm3 in Berkheide; totaal zo’n 10%.

⁴ PFAS in Nederlands drinkwater vergeleken met de nieuwe Europese Drinkwaterrichtlijn en relatie met gezondheidskundige grenswaarde van EFSA, Van der Aa, Harmann, Smit (2022), Risk assessment of exposure to PFAS through food and drinking water in the Netherlands, Schepens, Biesebeek e.a. (2023)

⁵ Occurrence, fate and related health risks of PFAS in raw and produced drinking water, Sadia, Nollen, Helmus, Te Laak Béen, Praetorius (2023)

⁶ PFAS in de Maas, Rijkswaterstaat (2023)

⁷ Statische analyse PFAS concentraties in de Maas, amato, Hoondert, Béen (2023)

⁸ Evaluatie maatregelen bescherming drinkwaterbronnen. Landelijk beeld van de uitvoeringsprogramma’s bij gebiedsdossiers drinkwaterwinning, As, Van der Aa, Ambaun (2024-033)

RIWA Jaarrapport 2023 De Maas

⁹ VITO (2023) PFAS in zeewater en zeeschuim EINDRAPPORT. Referentie: 2022/SCT/R/2837. VITO, Mol, België. RIVM brief 31-10-2023 met kenmerk KU-2023-0018, PFAS in sea spray aerosolen en zeeschuim, Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (2024)

¹⁰ PFAS ook in de duinen gevonden, Vroege Vogels (27-05-2022), Kwaliteit drinkwater bedreigd door PFAS uit de zee, Follow the Money (14-04-2023)

¹¹ Verbetering van de infiltratiekwaliteit en herstel van natuurwaarden in het duin, Speets, Van der Mark e.a.

¹² 31 oktober 2022

De afgelopen tijd wordt, zoals u bekend is, door Dunea actief de capaciteit oppervlaktewinningen in de duinen uitgebreid, zoals bij Winning 11 in Berkheide, diverse uitbreidingen van winningen in Meijndel (zoals de vergunningen voor de nieuwe infiltratieplas 12.4¹³ en de zeer recente uitbreiding van winning 8¹⁴). Ook vinden er aanpassingen en renovatiewerkzaamheden plaats aan de oppervlaktewinningen. Als reden wordt aangegeven een toename van de vraag naar drinkwater als gevolg van de groei van de bevolking en de hoge bouwopgave van 248.000 huizen. Dit terwijl in Berkheide een dieptewinning ongebruikt aanwezig is. Omdat bij dieptewinning naar verwachting geen sea spray werking zal ontstaan, verwachten wij dat deze minder kwetsbaar is voor extra PFAS vervuiling. Onderzoek is noodzakelijk om hier inzicht in te krijgen.

Wij constateren dat slechts beperkt overgestapt is op beschikbare vormen van waterzuivering die minder belastend zijn voor de natuur.

De pilots die Dunea gestart is bij het Valkenburgs meer en de brak water pilot in Scheveningen zijn weliswaar een alternatief, maar met name de pilot in Scheveningen is nog onzeker en is pas na tientallen ontwikkeljaren mogelijk een serieuze optie. Andere provincies en drinkwaterbedrijven, zoals PWN in Noord-Holland, hebben in onze ogen de zorg voor de natuur serieuzer genomen. PWN heeft een grote volledige zuiveringsfabriek direct naast de bron IJsselmeer gebouwd, waardoor de duinen minder belast hoeven te worden. PWN geeft aan alleen voor hoogtijdagen gebruik te maken van de duinen. Alhoewel haar duinwinnings verder van zee liggen en dieper in de grond, verwacht zij dat bepaalde bronnen (dicht bij de kust) op termijn niet meer gebruikt kunnen worden door te hoge PFAS-verontreiniging in het grondwater en de Sea spray werking vanuit zee.

We maken ons, net als u, zorgen dat de duinen van Meijndel en Berkheide steeds meer vervuild raken en dat het drinkwater ook steeds meer besmet raakt. Welke gevolgen zijn er voor de natuur en de volksgezondheid? Er moet duidelijkheid komen over de toekomst van de infiltratieplassen in Meijndel & Berkheide en de herkomst van het drinkwater van Dunea.

In dat kader hebben wij de volgende vragen:

1. Bent u bereid om in navolging van de Provincie Noord-Holland uitgebreid onderzoek te laten verrichten naar de PFAS vervuiling in de duinen van Zuid-Holland?
2. Uit de natuurdoelanalyse Natura 2000 gebied Meijndel & Berkheide en het advies van de Ecologische Autoriteit blijkt dat er door de provincie alleen grondmonsters genomen zijn ter bepaling van de zuurtegraad en het kalkgehalte. Er werd een zeer zure grond geconstateerd. De Ecologische Autoriteit adviseert om veel meer inzicht te verkrijgen in biotische factoren, hydrologische effecten (verzuring, vermisting etc). kortom: een ecohydrologische systeemanalyse. Wij stellen voor om deze uit te breiden met een uitgebreid toxisch, PFAS en microplastics onderzoek om inzicht te krijgen in de ernst van de vervuiling van de duinen en de dieren en planten die er leven. Bent u bereid om hier opdracht voor te geven?
3. Welke metingen en/ of informatie is er nu bij u bekend over PFAS vervuiling in de bodem en het grondwater van Meijndel & Berkheide?
4. Waar blijft de CO₂ uitstoot van de poederkool behandeling van het in Scheveningen en Katwijk gefilterde water? Voor het geval dat er ook een reststroom van vervuild water is, waar komt deze terecht?
5. Op welk(e) moment(en) in het zuiveringsproces wordt de PFAS zuivering(en) (poederkool) toegepast?
6. Bent u bereid om onderzoek te laten verrichten naar PFAS kwetsbaarheid bij oppervlakte en diepte winningen om zo te komen tot toekomstbestendige en natuur inclusieve waterzuivering?
7. Waarom geeft u toestemming voor nieuwe vergunningen om oppervlaktewinningen in Berkheide uit te breiden, ondanks dat bekend is dat de hoogste PFAS concentraties aanwezig zijn aan de oppervlakte en er een niet gebruikte dieptewinning aanwezig is?
8. Hoe kijkt u naar de PFAS problematiek in Meijndel in relatie tot uw taak om de Natura 2000 doelen van Meijndel & Berkheide te halen?

¹³ 24 augustus 2024, Provinciaal Blad 2024, 13091

¹⁴ 4 september 2024, Provinciaal Blad 2024, 13445

Waterschappen Delfland en Rijnland